

Géczi János

Szűz a gyermekkel, Szent Annával és egy számmal

16. (Név)

KisAjaz. Annak neveznek. Én is kisAjaznak nevezem magamat. Rajtam marad, holott a nevem más. Létezik rendes nevem is. KisAjaz, hopsza, mondom, ha hintalovazok, na, mutasd, hogy mit tudsz, kisAjaz. Amikor nyolcéves koromban elemelem a terepjárónk slusszkulcsát, és negyedmagam rodeózni indulok a külvárosba, végig a kolónia főutcáján, amely rodeózáson kizárólag azok a gyerekek vehetnek részt, akik már legalább egyszer elcsórták a család kocsiját, ámbár kisAjaz nem jut messze, az első saroknál szembetalálkozom a tűzoltócsappal. Az autóvezetésben nem vagyok járatos. Imádja a csíneket, mint kisAjaz, jellemez valakit a szomszéd házból Jerma, apám leeresztett mellű guminője, abban a koromban, amikor tudom, mit jelent, ha az ember apja szeretőt tart, és homályos elképzelésem van arról, miként szokás szeretőt tartani, s mi – mindenekelőtt pénz – szükséges a szeretőtartáshoz. KisAjaz sokat alszik, mondom, szenvedélyes televíziónéző, a fagyaltok közül a csokoládést szereti a málnással, s egy alkalommal belenyal már pápká vodkás poharába. KisAjaznak pápká az egyetlene. És pápkának kisAjaz.

17. (Gázolajkék)

A megnevezhetetlenek.

A mindenség egyik részének sincs neve. A darabok bármelyike megragadhatatlan, azokat megérinteni, meglátni, szájba venni, megízlelni, megszagolni, bekeríteni nincs mód. Egyik sem visel tulajdonságokat. A dolgok egyikének sincs kiterjedése, alakja, tömege, színe, felülete. Nem keltenek viszonyítási lehetőségek híján érzeteket. A szavak tartalmának kialakulása nélkül sikertelen a világ birtokba vétele. Azok nélkül nem léteznek.

A világ nem létezik, mindazonáltal van. A tárgyak nincsenek sajátságokkal fölruházva. Egy-kettőhöz fűzhető érzés, de nem egyebek, mint a biztonság valamilyen formái. De azokhoz gondoskodó személy tartozik, mindenekelőtt etet.

Tér. Magába foglal. Ágy, amelybe bele lehet hajolni. Fehér. Rácsok. Hanggal és színnel rendelkező, eltéphetetlen gumira fűzött, megragadható tárgyak. Asztal, törülköző, puha ruhadarab, edénykék. Síkos, nedves, száraz, illatos anyagok. Felnyitható, hangtalanul csukódó tartály. Kárpitpadló. Fal. Négy fal. Ablak. Ajtó. Filcfolt. Krikszkraksz. Fűtőtest. Szekrény. Polc. Plafon. Fürdőkádb.

Középen alácsüngő papírgömb, hol világít, hol nem. Üvegcese, tej. Kanál, tányér, pohár. Dobozok. Püré. Sárgarépa, banán, borsó. Sírás. Nevetés. Szopás. Evés. Csuklás. Büfögtetés. Ringatás. Köhögés. Mosoly. Dal. Kakas. Négyszárnyú gyík. Fakocka. Képeskönyv.

A valóságérzékelés érzete hosszasan tart, mindaddig, amíg a hosszannak nincs megtapasztalható időtartama. Már. Még. Majd. A viszonyítás szerepe, értelme, ha körvonalazódik a mit és a mihez történő egybevetés. Ez ilyen, az pedig olyan. Anya. Apa. Kisebb, nagyobb, azonos. Színes, színtelen, piros, sárga, kék.

A kék, a váratlanul felcsillanó, gyorsan megjelenő és hamar tovatűnő szín, a maga után kiabálást és gázolajszagot hagyó szín minden színek legbaljósabbika.

18. (Microraptor)

Nagyjából tudom. KisAjaz mindent tud, állítja nemegyszer pápká a vendégeinek. A szárnya négy, csak kettőt sosem használ, égszínkék a tolla, amikor lenyel egy gyíkot, kővé válik. A Microraptor éjjel-nappal ott áll, mivel bírja az állást, Misa mellett. Misa az, aki kizárólag ülni képes. Áll a Microraptor, gumiból a lába és halhatatlan. Amikor igazi, úgy táplálkozik, hogy egészben, fejfelé előre nyeli le a zsákmányát, egereket, madarakat, halakat és gyíkokat. A fogazata éles, nem tejfog, nem tud kihullni. Ennek a gyomrában, hiszen húsevő dinoszaurusz, egy gyík található, amikor lenyeli, megkövesedik tőle, így válnak örök éltűvé. A többi Microraptor egy ideig a Kaukázus hegyei között él, aztán kihalnak. A tolluk kékje ott marad az égen. Ezt, hogy megtalálják az ősrégészek, odaadják pápkának, mert pápkát ők is ismerik, tőle kapott az ajándék, mivel szeret tovább ajándékozni.

19. (Nagyjából hat)

A talán hatéves vagyok és az éppen hatéves lehetek felezőpontjában lehet – mondja együtt a jobb keze tenyerében meghúzódnak a szöveggel –, olyan eldöntetlen helyzetben, amikor nem tudható, kisfiú még vagy már nagyfiú. Nagyjából tudható, hogy hány éves vagyok, állítom. Nyilvánvaló bátorításból az utóbbit mondják, de kétségtelen, hogy nem úgy van. Nem szabad a felnőttekben megbízni, pláne, ha azok férfiak. Kivéve pápkában. Pápká azonban nem használja a nem szabad kifejezést, helyette azt mondja, tilos.

Mi akkor vagyunk együtt, de olyankor hosszan, ha utazunk. Hazajön, az ajtó nyitásától hallatszik, hogy indulunk, szól, ugrás! Az autóba. Misa, víz, ehető lepény, Jermával vitatkozik, pokróc kerül elő, aztán kettesével vesszük a lépcsőfokokat, a garázs ajtaja nyitva, megnézi a csomagtartót, a hátsó ülésre ültök, rám csatolja az övet, Misa mellettem, őt nem kell bekötöni.

Beszél, sűrűn belenéz a visszapiillantó tükörbe, ha gyakran is, de fűgén átsiklik rajtam a tekintete, az első ajtók oldaltükrét alig használja, vagy ha teszi, az nem érzékelhető. Közli, de nagyon katonásan hangzik, olyan helyre megyünk, mi, férfiak, amerre eddig együtt nem jártunk, alaposan figyeljem meg, merre haladunk. Hát északnak megyünk, ahol csillagok nincsenek. Amíg a városon át vezet, kizárólag nénik téblábolnak az utcán, át a belváros szélén, kifelé az oroszok lakta kolóniából, a keskeny, össze-

hugyozott közökben, szeméttel teli sikátorokban araszolunk, hosszasan, pápká nem fixálja a néniket, tömött zacskókat, nehéz táskákat cipelnek, egyik-másik pakkból banánok, narancsok villannak ki, a gyümölcsök ugyanolyan sárgák, mint a házak. Mindenki egyedül vonszolódik a dolgára, és piros gyümölcsöt sosem vásárol. Magukban szidják a hagyományos ellenségeiket és fohászknak a jötevőikhez. Az a szó, amit vélhetőleg a leggyakrabban használnak, a talán.

A falvakban pusztán férfiakkal futunk össze, mások ostáblát játszva üldögelnek az apró boltok előtt vagy a teaházak teraszán és életre-halálra dominóznak, olykor az útpadkához állított széken, fa alá emelt agyagpadon pőfékelnek, szúrós szeműek és hajlott hátúak. Az öregeknek sosincs foguk. Mintha asszonyirtóval permetezték volna le a síkság falvait.

Pápká szidja a léhűtőket, ő bizony keményen dolgozik. Én mások ügyét alakítom. Én fullajtár vagyok, ha kell. Én paprikajancsi. Én diótörőként vigyorgok bárkire.

Én ölök. Egy-egy jól szemügyre vehető, távoli sziklát választok ki, minél barnábbat, az a megfelelő, ha messzebről keresek, a messziségben találok rá, s minél barnább. Nem szükséges, hogy magas legyen, az se, hogy széles, nem szükséges alak szerint választani, bármilyen lehet a formája, mamutfog, tojás, piramis, kizárólag a színe a fontos. Türelmesen várok, hogy a közelébe érjünk. Lőtávolságba. Ha kiválasztom, célkeresztbe fogom, ügyelek, hogy a szememmel fogva tartsam. Nem kell ahhoz egyéb, mint pislogás nélkül, kigúvadó szemmel figyelni. Ha lecsukódik az ember szeme, annyi idő éppen elég ahhoz, hogy megugorjon avagy a földre hasaljon a zsákmány. Körültekintően érdemes megválasztani a kősvatag vadászatra alkalmas sziklát, meglehet, hogy nem feljűk vezet az országút, elkanyarodunk, mielőtt elérnénk, a becserkészésükhöz megfontolt döntés, tapasztalat és kitarás szükséges. S az autó sebessége sem változhat, előnyös, ha pápká sem beszél, tegye a dolgát, ne kérdezzen felesleges dolgokat, én hallgatok, mint a jó mesterlövészek. A kitaró nézés meghozza az eredményét. A nézésemmel, ha megfelelő közel kerülök a sziklához, sorozatlövők. A szememben van a vakítófegyver. Olykor egy-két perc, máskor fél óra a becserkészés, és addig egyetlen golyót sem szabad kilőni, mert egyetlen pontatlan lövés elég, hogy megugorjon a vad, és ha az út végre megkerüli a sziklát, ellenőrizhetem, eredményes voltam-e. Ha a sziklák előtűnő, napsütötte oldala megomlik a kitaró nézéstől, akkor sikerre vittem a vadászatot. Ott hever elöttünk a porban, jól lelőve az eltalált kőállat, szagolható a vérszag.

Sokat hallgat, ha szól, akkor annyit kérdez, hányat ejtek el. Két számot szokásom mondani, az első a napi eredményem, a második pedig az, amennyit a teljes életem során lőttem. S azt kérdi, hogy fényképezze-e le a kimúlt köveket. Pápká nyakában lóg a fényképezőgép, szereti az embereket lefényképezni. Azt hiszem, dicsekedni akar a zsákmánnyal, ámbár velük dicsekedni csak nekem lenne jogom.

Jerma nem szereti, ha ölök. Jerma fél a haláltól.

Ha így elindulunk kettesben, mi, férfiak, sietve múlik el a reggel, a délelőtt és a dél. Délutánra tucatnyira nő a zsákmány. Akadnak köztük kicsik, nagyok, búbosak és tarajosak, fiatalok, korosak, ha vásárra vinném, bárki találna köztük kedvére valót. De azt ne kérdezze senki, hogy mire jó a lelőtt, kivéreztetett, hamarosan rothadni és bűdösödni kezdő szikla. Azt mindenkinek magától kell tudnia.

Egyszer, de csak egyszer megállítanak minket. Pápká csúnyán káromkodik.

Az út széléről az út közepére belépő ember tárcsával integet, uniformisban, s megemeli és ránk irányítja az ócska Baikal IZS-94 Taigát. Az út melletti olajfa árnyékában két másik rendőr áll lesben, ők is ránk tartják a fegyverüket. Nekik azonban másféle fegyvereik akadnak, az egyiknek egy 6 mm-es BR Normája, a másiknak egy kakasos Savage. Meg egy VZ 26-os géppisztoly a nyakában. Ennyiféle egyetlen csapatban!

Ismerem a fegyvereket. Az óvodában minden fiú ismeri azokat. Egyszer lakott velünk egy észt kisgyerek, az apja hagyta nálunk néhány hétre, megőrzésre, ő az autót is ismeri, sok márkát sorol fel, mi pedig csak bámulunk. Hogy olyanok nincsenek.

Benéznek az utastérbe, pápkát kiszállítják, aztán vissza, az iratait kiszedik a kesztyűtartóból, miközben mindhárom rendőr rá tartja a fegyvere csövét. Fehér pápká arca, de mint mindig, derűs képet vág. Felmutatom Misát. És kiszólok a hadonászonak.

– Szabad megnéznem a tajgáját, uram?

De nem válaszol a kérdésemre senki. Aztán látom, mindegyikük övén olyan pisztolytáska függ, amely a 9 mm-es Lugeré.

– Orosz? – kérdezik.

– A mackó? Igen. Bejárta a fél világot.

– Maguk? – A minket feltartóztató ember szakállas, rágja a bajszát, miközben oda s vissza lapozgatja apám iratait. – A neve alapján az – szól az ellenőrzést vezető a háttérben mereven állókhoz.

– Nem. Nem az – felel papká.

– Ketten?

– Látja. Ügyet intézek. S magammal hoztam a fiamat, lásson világot.

– Meg Misát – a három rendőr képe felderül.

Egyik sem lehet öregebb papkánál, fekete a hajuk, a szemük fekete, a ruhájuk pedig szürkés-kék. Egyiküknek sem ép a fogazata. A fogaik alapján lehetnének testvérek. Vagy rokonok. Nem lehet tudni, mire föl igazoltatnak, nem mentünk gyorsan. A forgalom gyér. Talán unatkoznak, vagy nyereszkedni akarnak, vagy feladatot teljesítenek – mondja majd utólag papká. Pápká töpreng, s nem tudja, melyik változat szerint viselkedjen. A vadász sikere, mondja sokszor, nem csak attól függ, hogy jó időben és pontosan húzza meg a ravaszt, sokkal inkább attól, hogy megválassza a lövés pillanatáig elvezető időszakban a helyes magatartást.

Fel szükséges nyitni a csomagtartót. Azaz: kell.

A három ember megrökönyödötten lép hátrább. Csattognak a závarok, mind a hárman kibiztosították a fegyverüket. Valahol fájdalmasan felbőg egy számár. Pápká nyugalmit a számárhang hozza vissza. Számárhanggal érkezik meg a nyugalom az olajfák mellett – számolok majd be az eseményről Jermának.

– Mit keresnek ezek magánál?

– Az enyémeik.

A felnyitott csomagtartóban dobozokba fektetett, olajos papirosokba bugyolált fegyverek hevernek. Sok fegyver.

– Mi maga?

– Fegyverkereskedő. Itt a dokumentum. – Afölött aztán percekig töprengnek az utazásunkban akadályozó rendőrök.

– Hova viszi?

– Eladásra. Tudják, félnek a nők. Időnként jól jön, ha akad a családban fegyver. S ezeket könnyebb beszerezni, és jobbak a riasztófegyvereknél. Az mind bővli.

– Az ám! Az én feleségem rájja a fületem, ha otthon hagyom, legyen egy a keze ügyében.

– Vegyen neki egyet! Hosszú csövűt ne, inkább rövidet – s belekotor a felajánlott áruba. Akad ott minden, elsősorban AKM-63-as Kalasnyikov, néhány távcsöves Moszim Nagant. Aztán HK G11, SVD Dragunov HK G36C gépkarabély, HK MP5K géppisztoly.

– Elég neki hosszúnak a tied! – mondja az egyik, talán a legfiatalabb. Éppen rágyújt, a szava nehezen érthető. De én tudom, hogy a faszára érti.

– Ja. Az ezen a vidéken élők jól el vannak látva – húzza fel a felső ajkát apám, kilát-szik az ínye. Ilyenkor olyan, mint a jól nevelt, de támadni kész farkas. Akként röhög, ahogyan az egymást között lévő férfiak tudnak. Akik ilyenkor az övüket csapkodják és a csatot meghúzzák. – Hát vegyen olyat, amilyenből szükségét szenved.

A rendőrök elkérik alólam a plédet, úgy rántják ki alólam, hogy el sem mozdítanak a helyemről, leterítik az útszéle. Nagy csörömpölés közben hordják ki, s fajták szerint szortírozzák a puskákat és marokfegyvereket. Mindegyikből legalább kettő, vagy tíz van. Pápká nem szeretheti a köztük található számokat.

Kiszúrnak a legszebbet. A SCAR-L-t. Aztán észreveszik a többi takarásában meg-húzódo SCAR-H-t is.

– Az amerikaiak, amikor lecserélték az M4A1 Sopmodot, egy belga gépkarabélyra váltottak. Ez a két változata.

Pápká fölemeli az egyiket.

– Ugyan a SCAR-L szabvány szerint 5,56 mm-es NATO-lőszeret használhatna, de bármikor átszerelhető orosz 7,26 mm-es lőszerrel való használatra, amellyel például az AK-47 tüzel. Szóval az ellenségtől zsákmányolható muníció felhasználható.

– MetalStorm?

– Az a németektől beszerezhetetlen. – Lesunyt fejfel pislog pápká a rendőrökre. – Megpróbálhatom.

– Ha elég olajat adsz nekik, adnak. Vigyél ráadásnak egy tankhajónyit, bármit kér-hetsz érte. Te meg légy ügyes, s hozd nekünk el.

– Ezek közül lehet választani.

– Olajos lett a plédem – állapítom meg, és kiugrok az autóból. Nyitva maradt az ajtó. Ráncigálom a plédet.

– Igazat mond a fiad, fegyverkereskedő! Viszi valamire, már ha megnő.

– Meg fog nőni!

– Sok sikert a neveléséhez – mondja az öreg. Nem tetszik a hangja, mintha beszéd közben bogár kaparászna a torkában. – Tudom, milyen, ha az embernek elvész a gye-reke. – Szakadt ponyvát húz elő a fa alól, s a társaival átrakja a plédemről a holmit. Kirázza a plédem és átnyújtja. Egyszer van, oszt nagy hirtelenjében nem lesz.

– Talán ki tudják otthon mosni.

– Nekem nincs anyám! – szólok csendben.

– És nővéred?

– Az sincs.

– Valaki azért gondoz? Aki tud mosni.

– Jerma. De ő apám szeretője, sosincs ideje.

A három rendőr meggörnyedve röhög és a térdét veri. A számár ismét megszólal, most lehet távolodóban.

– No, nézzed, ez meg tudja, hogy az apjának ágyasa van!
– Nincs azon mit titkolni – szögez le gyorsan pápká. – Ha nincs asszony, belezárul az életbe az ember, nem tud magával mit kezdeni. Látom, ti is megtaláltátok. Vigyetek fegyvert, hogy védjék magukat, ha rájuk törnének.
– Vigyázz, vigyázz, utóbb kipenderít a saját ágyadból.
Így megalkusznak. Mindegyikőjükkel, külön-külön, testvériesen. Mindhárman kettőt-kettőt választanak, s ráadásul lövedékeket kérnek. Pillanatokra sem merev az arcuk, s nem nevetnek gyakran. Egy-egy marokfegyvert, és persze a legdrágábbat, a SCAR-L-t viszik. Időközben megtárgyalják, hogy ahhoz legkönnyebb a lőszermuníció beszerzése. Csapdossák pápká hátát és a vállát, s vicсорognak. Amikor kattogva, bőgő hangon elindul a kocsink, pápká szerint kilukadhatott a kipufogódob, a lomb alá húzódva próbálgatják a szerzeményeiket, csattogtatnak, töltenek, céloznak, az egyik célba fogta pápká fejét, de ő csupán rálegyint.
– Mi történik, ha meglő?
– Semmi – és grimaszt vag. – Elkésünk a találkozásról. Örülök, hogy velem voltál. Én is tanultam és te is.

20. (Igealakok)

Az álom, mint az égszínkék ég, naponként visszatér. Az egyik szereplője a kutya, egy zsemlebarna vizslakölyök, amely se nem zsemlebarna, se nem kutya. A másik pedig egy asszony, hogy miként néz ki, nem tudom, nem látom az alakját, sem az arcát, de valamiért szép. Ő az édesanyám.

Bakuban szélesek az utak, s valóságosan is széles az út, legalább hatsávós, mivel ilyen Baku. A gyorsan felépített városrészben, az úttesttel párhuzamos, egymáshoz tapadó tömbházak, hatalmas plakátok a csupasz falakon és a járdaszélen a gyéren növő fák között, nem kétséges, hogy mindegyiken az államfő arcképe. Sárgák a házak, mint Európa bármelyik fővárosában. Az útkeresztezésekben nincs fölfestett zebra. Az autók száguldanak, s ez nemcsak éjszaka, hanem nappal is veszélyes. Akad sofőr, aki sötétedés után sem kapcsolja be a reflektorokat, mivel az, komolyan kifejtett véleménye szerint, benzint fogyaszt, s előfordul olyasvalaki is, aki szlalomozás közben az útítársával harsogva társalog, s leginkább afelől érdeklődik, hogy a családjának kik a megöröklött gyűlölöi, s nem a közlekedésre figyel. Itt a forgalomhoz és a város kétmillió lakosságához mérten túlméretezett utak arra valók, hogy tágasságukkal képviseljék a jövőt.

A kutya és ez az asszony, mint a felnyitott könyv egymással szemben lévő két oldala, összetartozik. A kutya annyi mindenre képes, szagolgat, éhes, szomjas, kedveli az embereket, hugyoz, szarik, őrködik, játszik és figyel. Jár a kutyaiskolába, megtanulja az emberekkel együttélést, jól reagál az utasításokra, ül, fekszik, áll, megy. Megkeresi a pórázát, és póráz nélkül sem kóborol el. Felugrik a fedre palánkra, nem ugatja meg se a lovakat, se a szamarakat, se a tevéket. Tépdeshető a bundája, harapdálható az orra, a szájába be lehet könyékig nyúltni, és tűri, ha meglovagolják.

A kutya nevét nem tudom.

Az asszonynak van neve, anya.

Tulajdonképpen eltérő igealakok használandók, ha a kutyáról, s más, ha az anyámról beszélek. A kutyát eltapossa a visszatérő álmom végén a kék autó, mert valaki az aszfalra ülteti, s nem szalad el a jármű elől. Az anyámhoz tartozó igealakok pedig visszahúzódnak egy rejtett föld alatti barlangba vagy valamelyik hegycsúcs tetejére, de nem kétséges, hogy léteznek.

21. (Legyek)

Májusban jelentek meg a legyek. A szobám ablakában élnek, szorosan elzárva, a két szárny közé szorult térben röpködnek. Fényesek, zöldek, az ablakkereten lecsorgott, sűrű nedv mellé ülnek. Vagy kerengenek. A nagy szárnyalásban nekicsapódik egy-egy az üvegnek, és kábultan lehull. Akkor szárnyalásból lefelé fekszik, ráng a lába, egyszerre mind a hat, majd zizegve körbe-körbeszánkózik a hátán, mígnem talpra áll. Kering tovább, és ismét becsapódik az üvegbe. A sűrű koppanásra figyeltem fel, mindaddig nem tudtam, hogy mivelünk élnek legyek.

A legyekről értesítettem Jermát, majd pápkát, s az első alkalommal azokat a társaimat is, akiket kedveltem az óvodából. Jerma, hogy elújságolom az eseményt Ivánnak, Esperanzának és Alinak – első barátaim ők, Ivánnak a testvéreiről szólnak a legérdekesebb történetei, náluk mindig fennforgás áll, Esperazna minden reggel sír, amikor átöltöztetik, s a délutánt azért várja, hogy visszakapja a szép ruháit, Alival pedig, neki megmondhatom, mit csinálunk, megosztjuk a titkainkat –, még azon napon megtudja. Jerma óbégat, hogy azt hiszik, mocsokban élünk, s még majd valami óvodába behurcolt betegség forrásának tekintenek. Pápká este értesül a fejleményekről. Aztán mindhárman ott állunk az ablakban, a legyek fűrtben lógnak a felső sarokban, de hogy megkocogtatom a keretet, felröppennek és zúgnak. Jerma elszörnyed, rovarirtó szprét fúj be, hogy elpusztuljanak, majd az ablakszárnyak közül kiporszívózza őket. A haláluk miatt éjszaka felsírok, és nem is egyszer.

Reggel bámulom a legyek után maradt ürességet. Mit csinálsz? – kérdi pápká, s a válaszom az, hogy nézem a megmaradt semmit. Jerma megkérdezi, járnak-e az utcán. Mondom, nem nőttem olyan magasra, hogy kilássak. Az ablak alá állítja a széket, arra mászok, és jelentem, senkit sem látok. Ugyan, viccelek! – és nevetve ellenőriz, igazat mondok-e. Állítom, hogy a legyeket megölő szpré az embereket kicsinálta! Pápká megnyugtató, hogy az emberek sokkal szívósabbak, mint hogy egy palacknyi rovarellenes szertől kipurcanjanak. A szomszédos utcából (dehogy utca az, csak egy girbe-gurba köz, amelyben odesszai zsidók leszármazottjai laknak s ócskások, mert az ócskaságokkal kereskednek) rendőrkocsi fordul a házunk elé, de továbbhalad, a rendőrök jobbra-balra bámulnak, nem találkozik a tekintetünk. Járőröznek – állapítja meg Jerma, és visszaküld az asztalhoz, ideje nekiállnom a reggelihez.

Mire befejezem a tojásomat, Jerma felveszi a hosszú szoknyáját és hozzá a fehér blúzt. Fiatal lesz, mint egy lány. Ha az óvodába visz, ugyanabba öltözik. Máskor jobban szereti a színes szoknyákat a hozzá való kendőkkel. Mielőtt kinyitja a kaput, leguggol, ellenőrzi a hajamat, a ruhámat. Megnyálazza az ujját, letöröl valamit az államról. A Zig-Hövsan yulun kézenfogva megyünk, s át kell kelnünk a Hövsan Sosenin. Ott az a mellékutca, ahová gyakran járunk. Abban nem jár autó, ott nem

fogja a kezemet. Ha hideg van, autóval megyünk, ha majd nagy meleg lesz, akkor autóval fogunk. Régebben úgy kanyargunk, hogy egy pillanatra látni lehessen a tengert. Az óvodában azt mondják, a tenger nem érdekes, csupa ártalmas dolog hever a vízben és a partján. Pedig a tenger, abból a magasságból nézve, ahol mi lakunk, szép.

Az óvodában közlöm Jermával, hogy a jeleket lecseréljük légyre. Zöld legyet akarok. A dajka néni hallja és rákérdez, hogyan döntök, viráglegyet vagy ékszerlegyet szeretnék. Nem, mondom. Nem akarok mást, mint az otthoni, ablakkeretek közöttiek bármelyikét.

Ez 1993-ban történik, májusban. Minden más szétszóródik.

22. (Sír)

A sírásnak megvan a rendje. – Erősen gondolok a korábbi időmre: hatévesen, talán a hetedikben járva, de semmiképpen nem arra a korszakra, amikor esténként ágaszkodni kezd a fütyülőm. A fütyülő, állítja pápkának Jerma, el fogja állítani, hallom, hogy suttognak az ajtóm túlsó oldalán.

Az estéli sírás akkor tökéletes, amikor egyedül vagyok, a szobában, az ágyban, ha elnyugodnak a lakásban, akkor, amikor bizonyos vagyok abban, hogy senki rám nem nyit. Nem nyílik bele az ajtó a sírásomba, nem zavarják meg a mélyről hirtelen felszakadó, hosszan tartó s a végén hüppögésbe forduló sírást. Nem, ez nem afféle jajongó sírás-rívás, amelynek kell, hogy közönsége legyen, nem egyéb formája a közösségi zokogásnak, hanem a magányos. Amikor tudom, hogy egyedül vagyok, és rajtam kívül senki sem fordulhat a közelemben elő. Mélyére vetve a magánynak, az elhagyatottságnak, híján mindennek, s a mindenek páriájaként. Amikor nincs oka, de ott lebeg a levegőben, s elegendő, ha olyasmire gondolok, ami megtörtént, de többé nem történhet meg, vagy olyasmire, ami nincs, sem a valóságban, sem a képzeletben. A hiányról szól és a hiányokról, mert egyik a másik kezét fogja, érkeznek, körbeállják az ágyamat, s néhány könnycsepp gördül végig az arcomon, és rácsorog a párára.

A pszichológus, akihez kezdetben pápkával járok, mivel a tiltakozásom ellenére szükséges vele odamennem, az iskolában javasolják, a testvérnélküliség hatásaként nehezen bírom a társaim froclizását, majd pedig Jerma visz hozzá, hetenként mindig egy órára, két éven át, kártyákat rak ki elé, memóriajátékokkal ellenőrzi, milyen az emlékezetem, s mennyire tartós a figyelmem, ez a pszichológus azt állítja, egészen különleges vagyok, hiszen léteznek olyan emotikonok, amelyeket ha meglátok, sírva fakadok. Azaz amelyek olykor megríkatnak. Ilyen például a sárga szmájli, amelynek nagy a fogsora, és szeme egy fehér foltban egy kék pötty. A pszichológushoz járás persze traumát okoz, s ennek súlyát hordozom magammal. Görbe a hátam a súlytól.

A pszichológusnál tudom meg, a pszichológusnőnek mondja pápká, nyilván valamilyen kérdésre válaszul, én pedig valójában értetlenkedem, mivel hirtelenjében megduplázódva érzékelem a világot, hogy az anyám ugyancsak pszichológus, de ő nem él velünk. Ettől nem leszek derűsebb. A pszichológus pedig olyasmit válaszol, hogy a társadalmak fejlettségére az utal, mekkora bennük a pszichológusok mennyisége. Azaz a számuk. Azaz a számasságuk. Minél magasabb, annál fejlettebb az ország.

Szerintem meg attól, hogy mennyi a titka az embernek.

Nekem például nagyon sok.

23. (Bicska)

Iván pajtásom bicskás. Van bicskája. Piros. Mindkét oldalán keresztrel. Az óvodában a ruhánk meg van jegyezve, azt meg kell kérdeznem Ivántól, hogy a bicska a piros színnel vagy a kereszttekkel jelölt. Kinevet, és azt állítja, ez svájci bicska, s tudhatnám, hogy minden svájci bicska a pirostól és a kereszttől svájci bicska. A svájci bicska nagyon hasznos, állítja Iván, mert konzervet lehet vele nyitni, palackot, hogy lepattintod a kupakot, benne csavarhúzó, dugóhúzó, kisolló, na és két késpenge. A dajka elveszi Ivántól a bicskát, amikor meglátja, hogy játszunk vele, s azt állítja, hogy gyermeknek a bicskából csak a kisollóra lehet szüksége. Ennek a svájci bicskának a kisollójával vágja le Iván nagyra nőtt körmeit, majd az enyéimet, de nemcsak a kezünkről, a lábunkról is. Bömbölünk, azt mondják, mint az árva számár.

24. (Dromov)

Pápká feketén érkezik haza. Mindene fekete, mint akit szénporban forgattak meg vagy olajban merítettek alá, a szeme is telve feketeséggel. A bőrét, vagy nem is a bőrét, a húsát vastag fekete kéreg borítja. A fekete szén és olaj elkeveredett egymással, és réteget képez azon, aki pápkának tekintendő. Édeskés a szaga, a szájából, amikor nyitja, nem édes, hanem savanyú lélegzet párállik elő. Annyira fekete, hogy meg sem merem kérdezni tőle, miért vagy mitől olyan, mert a rettenet, amit benne tapasztalok, rajtam is úrrá lesz. Aztán így, teljesen feketében, elmeséli a repülőgép történetét. A történetet, amelyet akkor hall, amikor a tanárát nagyon nagy bajban találja. Ő az, aki számára ezt elmondja. A mesterét úgy hívják, hogy Borisz Vasziljevics Dromov. Mindenkinek van egy mestere. Az én mesterem pápká.

A jenkai hadvezetés megbízza a Center for Naval Analyses nevű, főként matematikusokból álló kutatócsoportot, hogy vizsgálják meg a sérülten visszatérő bombázókat, és tegyenek javaslatot, hogy mely részeket kell páncéllal megerősíteni a veszteségek csökkentése érdekében.

A több száz bevetésről hazatérő B-17 Flying Fortress tanulmányozása után a kutatók megrajzolnak egy ábrát, majd első körben azt javasolják a tábormokoknak, hogy azokat a részeket erősítsék meg, ahol a találatok a legsűrűbbek. Ez első közelítésben logikusnak tűnik.

Aztán jelentkezett egy Wald Ádám nevű, kolozsvári matematikus, aki akkor az USA-ban tanít a Columbia Egyetemen (családja jelentős részét akkor már elhurcolják koncentrációs táborokba). Wald felhívja a katonai illetékesek figyelmét, hogy a CNA téved: a repülőgépeknek pont azokat a részeit kell megerősíteni, amelyek az ábrán nem kaptak találatot. A tudós zseniális magyarázata szerint egy repülőgép statisztikailag a teljes felületén kap találatot, de azok a gépek, amelyeket megvizsgáltak, sikeresen visszatértek, míg azok, amelyek lezuhantak, a többi, látszólag sértetlen részekben kapták a német légvédelem találatait, s ezek nyomai a hazatért gépeken értelemszerűen nem láthatóak. Vagyis a legsérülékenyebb, legveszélyeztetettebb részek pont azok, ahol a megvizsgált gépeken nincs, vagy nagyon kevés lövésnyom van.

Wald javaslata számos amerikai gépet és ezek személyzetét menti meg a második világháború hátralevő részében.

Az eredeti téves következtetést és az ehhez kapcsolódó érvelési hibát a pszichológia úgy nevezi, hogy túlélési torzítás – survivor bias –, és azt jelenti, értelmezi számomra pápká a példázatot, hogy hiányos alapinformációkra támaszkodva gyakran csak a sikeres példákra fókuszálunk, a kudarcokra nem, s ebből téves, olykor végzetes következtetéseket vonunk le.

– Ugye, belátod, hogy így van? – kérdezte teljes feketén akkor pápká.

– Belátom – ismételem meg a kérdésből a legfontosabbnak talált szót.

– Mivel te sem vagy elég körültekintő. Attól, hogy a hazatérő gépek nem kaptak találatot bizonyos helyeken, nem biztos, hogy a lezuhant gépek igen. És pláne nem biztos, hogy azért zuhantak le. A legjobb megoldás végiggondolni, mit él túl a gép és mit nem. Ha mindenáron statisztikából akarunk kiindulni, akkor a lezuhant gépek vizsgálata lenne a helyes, még pontosabban ezek találatainak különbsége a hazatérőkhöz képest. A megközelítés legsúlyosabb hibája, hogy mivel a statisztika mindig ad eredményt, ezért azt gondoljuk, hogy jó módszer. Az emberek azt hiszik, hogy a matekkal meg lehet úszni a gondolkodást.

25. (Két kérdés)

Megtanítsalak dominózni? – kérdem Jermától, akit elfoglal a csipkeverés. Azt állítja, a dominó nem csupán társasjáték, ennyit tudhatnék. Kér, adjak neki egy pohár vizet, s ha úgylis érte megyek, az asztalról hozzam magammal az aszalt gyümölcsöt. És egyek belőle. Úgy teszek, mintha nem hallottam volna meg. Vagy úgy, hogy nem értem, mit mond. Amíg eldöntöm, hogy melyik eshetőséget választom, felvetődik bennem, hogy szaladgáljak. Jerma olyan hangsúllyal tud kérni, amire nehéz nemet mondani. Kiborítom a földre a dominót, ne halljam, ha a felszólítását megismételné. Nem azért vagyok, hogy a mások dolgát intézzem. Dúdolok, a reggeli dalt, amelynek a szövegére nem emlékszem pontosan. Az utcán valaki kiabál, Aymo, Aymo, harmadjára is megismétli, Aymo. Ki az az Aymo? Becsukom a szememet, hogy ne unatkozzak, és várok, hátha feldereng benne Aymo képe. Egy kutyáé vagy a macskáé vagy egy fiúé? Csupán a hangból nem tudok rájönni, kiféle, miféle a név viselője. Megtanítsalak dominózni? Engem nem kell, én tudok – válaszolja Jerma, és tovább dobálja az orsókat. Nem hinném, hogy társasjátékot érdemes egyedül játszani – szögezem le, de megjegyzésem hatástalan. Egymás mögé állítom a falapokat, minden dominólapot olyan távol helyeztem el egymástól, hogy közéjük férjen keskenyebb oldalával a harmadik. Majd' olyan hosszú lesz az építmény, amilyen én vagyok, feltartott kézzel. A dominósor kígyóként hullámos. A dominókat úgy sorakoztatom fel, hogy az azonos oldaluk legyen pöttyös. A pöttyök számok, egytől hatig találhatóak egy oldalon. A pöttyös oldalon két pöttycsoport található, fehér vájattal elválasztva.

– Lehet, hogy egy kicsit abbahagyod? Elfeledkeztél a kéréseimről.

– Mondd, Jerma, neked senkid nincsen?

– Hogy jut ilyen butaság az eszedbe, hát hogyne volna. Nekem vannak szüleim – mondja, és erősen figyelni az orsókból kifutó szálakat, össze ne bogozódjanak.

– Nekem nincs anyám.

– Pedig van, mindenkit anya szül. Csak a bíróság apádnak ítélte, mivel a szüleid elváltak. Allah akarata szerint.

– És anya hol él? – állítom újra fel az időközben hátára borult utolsó dominólapot. Hol lakik? – de nem érkezik válasz, ezért megismételem. Hosszú ideig néma marad.

– Erről apádat kérdezzed!

– És ha neked lenne gyereked, neki azt mondanád, hogy kérdezze meg az apjától, holott nincs jelen az apja?

– Hiszen nekem nincs gyerekem! – csattan fel Jerma.

– És miért nincs gyereked? Hiszen szereted a gyerekeket. Ne mondd, hogy nem szereted őket!

Jerma maga elé helyezi az orsókat, szomorúan rám néz, és úgy válaszol. Én, hogy elbukjon, előrebillentem a legutolsó dominót, sec perc alatt hasra esik a teljes dominósor.

– Nem, én nem mindenkor szeretem a gyerekeket. És ha kijátszottad magad, igazán idehozhatod nekem azt a pohár vizet, továbbá, ha úgyis kimégy a konyhába, az asztalon találsz aszalt gyümölcsöt, egyél belőle és hozz nekem is. Tudod mit, hozd be a tényérral. És ha behoztad – pattognak Jerma mondatai –, megtanítalak helyesen dominózni. Nem lesz nehéz, a pöttyöket kell egymással egybevetni. Mert szabályai léteznek, mint minden játéknak, de ne ijedj meg, nem túl bonyolult. Aki megjegyzi, egész életében tud dominózni. Akadnak férfiak, akiknek ez az egyetlen szórakozásuk.

– Az asszonyok nem szoktak dominózni?

– Nem – ennek a pusztán lehetőségén is elcsodálkozom.

– Az asszonyoknak, legalábbis tífélétek, ilyesmire nincs ideje.

– Pápká ugyanígy gondolja? – tudakolom.

– Hát, hát, nem tudom. Akkor ez a második kérdés, amelyet ma este feltehetsz neki.

A ledőlt dominókat körbetáncolom, s ezzel vége a napnak.

26. (Karl Klaus)

Klaus, a német osztálytársam, aki orosz is, neki van a legtöbb barátja. Egyszer azzal áll elő, hogy most már Karlnak szólítsuk. Hiába szólunk hozzá, Klaus, gyere játszani, passzold át a labdát, nem válaszolt, meg sem hallotta, hogy hozzá szólunk. Hosszas unszolásra mondja, hogy Karl Klaus a keresztnéve, s amíg az apjával élt együtt, Klausként szólították, de hogy átkerül az anyjához, Karl lesz. Szóval szoknia kell az új nevét.

Moslim osztálytársaim azzal dicsekszenek, hogy túltegyenek Karlton, hogy nekik hat-nyolc keresztnévük lehet. Nekik az apa, az apa apjai, a nagyapák apja neveit is viselniük kell, így aztán őket bármiképpen nevezik, minden megszólításra hallgatniuk kell. Karl Klaus nem német, csak az anyja német származású. Az apja, árulja el Karl Klaus, slapaj orosz, annak ellenére, hogy vágott a szeme, ahogyan az anyja mondja.

27. (Nincs cím)

A lépcsőházunkba fölvezető betonlépcső oldalán, a sarokban virágba borul egy növény. Későn érek haza az iskolából, a busz nem a házunk előtt áll meg, hanem percnyi sétaúttal távolabb. A környék kihalt, a hórihorgas fickó tűnik fel egyedül a fák alatt, öt évek alatt megszoktunk, hogy a közelben téblábol. Amióta szóba elegyedek velem, köszönök neki.

A növény gyomszerű, a tövénél tenyérnyi levelek lankadnak, elágazó szára csupasz kóró. Az ágak végén négy-öt centis, ötszirmos, mélysárga virágok himbálóznak a szélben.

– Boldog születésnapot!

Elfeledtem, hogy a nap a születésnapom. Délelőtt, amikor az iskolába indulok, pápká nincs otthon, én legalábbis nem találok. Olykor felszívódik, s mindenki azt gondolja, hogy valamerre jár, meglehet, sehol máshol nincs, csakis ott, ahol keresik, Jerma pedig, a konyhaasztalon egy cetlit hagyva maga után, piacozik.

– Megérkezett az új évszak. Kivirágzott.

– Vecsernajá primróz! – állítja a vacsoraasztalnál pápká nagy lelkesen. – Hogyan került a házunk elé? Szürkületben nyitja a szirmait, s kora délre el is virágzik.

Sejtem, hogy pápká későn ér haza, hosszú napja volt.

– Amikor gyerek voltam – folytatja, s látom rajta, hogy visszalát a múltjába –, gyakran néztük, hogyan nyit ki. Amikor felpattan a bimbó, hallatszik, hogyan hasadnak fel a csészelevelek. A hangja olyan, mintha cigarettapapírt tépnénk ketté. Na, igaz, mi a virágníylás közepette nagyban cigarettáztunk, lehet, az rögzül bennem. De a felnőttek ki-kivonulnak megnézni a vecsernajá primróz nyitását. Sőt, fiatal emberként, a mesterem születésnapján, a dácsájában a teljes ünneplő társaság ugyancsak körbeállta az egyre-másra nyíló, a sárga vitorlaként kifeszülő virágaival hivalkodó növényt. S amikor nem láttuk a sötétben, megkezdődik a Borisz Vasziljevics Dromov tiszteletére szervezett bankett. Ő a mesterem, azaz ő volt. A legkedvesebb tanárom! Néhány tanítványát meghívta a hatvanadik születésnapjára! Isten éltesse, fiam! – Úgy tűnik, ebben a pillanatban jut eszébe, hogy felköszöntsön. Pápká hatalmas csókot nyom a homlokomra. Pedig készülhet a köszöntésemre, csak valami elvonja a figyelmét. Gyűrött az arca és szokatlanul komor. Aztán előhúzza az ajándékát, a doboza alapján sejtem, hogy valami elektromos kütyü lesz, azt remélem, egy asztali számítógép. Oleg használ egy ilyet.

– Ligetszépe – közli Jerma, és a hűtőből oroszkrémtortát szed ki. – Magyarul ligetszépe.

– De oroszul más a neve. Enotyéra. A városiak használják a megnevezéséül, akik elszálltak a nyugat-európaias műveltségüktől. – Pápká a szemét dörgöli, s a mozdulatától még inkább véreres mindkét szeme. Újabban vörös a szeme, ez a napja a vörös szemé. Meglehet, csak a rajzfilmek szereplőinek a szeme nem véreres.

Jerma az asztal közepére helyezi a tortát, körülményeskedik, s öngyújtóval fellobbantja rajta a tíz gyertyát.

– Ez maga a csoda! – sóhajt pápká, s várja, hogy magam is ujjongjak. Ami igaz, igaz, tortát Bakuban nem sokat kapni. Oroszt pedig alig, holott az a legjobb. Ugyan dolgozik a kolónián moszkvai cukrász, de ő többnyire drázsékat és konfettiket árusít, meg olyasmiket, amiket az azeriak szeretnek. Tejszínest, amelyet én kedvelek, alig.

– Köszönök! – s Jermának puszit adok. Jerma kijavít:

- Köszönöm! Úgy helyes magyarul! – magához szorít, piheg. Azt hiszem, pityereg.
- Reggel mentem érte. A központi parkban lévő étteremben vállalták, hogy megcsinálják. Na és akkor láttam, hogy már tegnap kinyílhattak az első ligetszépék. De nem tudom, azeriul mi a neve. Meglehet, itt annyira nem ismerik, hogy neve sincs.

- Aksam sefasi – mutat rá hosszasan töprengés után a növényre a langaléta ember. Tőle kérdezem, otyec szerint ő bennszülött azeri, s nem magunkfajta gyűttment. – De ez egy amerikai növény, s nem terjedt el nagyon a mi térségünkben. Újabban annyi idegen élőlény jelenik meg mifelénk. Bár lehet, máshol is.

- Köszönöm, uram!

- Ne uraz engem, gyerek. Szólints Essadnak. Azt jelenti, hogy oroszlán. A mi családkban régen Lev volt az elsőszülött fiú neve, de az 1900-as évektől, amikor a világ kőolajszükségletének a felét Azerbajdzsán adta, és egyre erősebb az orosz befolyás, a legidősebb fiúk már Essadra hallgatnak.

- Értem, Essad úr. Köszönöm, Essad úr!

- Az urat elhagyhatod. Essad. És ha itt tartunk, jól gondolom, a családjában mindenkinek tetszik ez a ligetszépe?

- Ma vettem észre.

- Ami azt illeti, elég föltűnő jelenség.

- Nem tűnik gyomnak.

- Majd gondom lesz rá is, le ne törje valaki. Őszig virágzik, minden este új és újabb virágokat bont.

- Hát az bármely pillanatban bekövetkezhet.

- Nem. Nem hinném – és halkabbra fogja a hangját. – Én többnyire ezen az utcán vagyok.

- De aludnod csak kell valahol?

- Mindegy, hol alszom, majd a lépcső alá heveredem.

- Nincs lakásod?

- Bakuban nincs. Máshol volt, de most itt vagyok – s elneveti magát.

- És akkor dolgozni sem dolgozol?

- Munka? Mi az, hogy munka? Itt? – s felkacag. – Bizonyos értelemben dolgozom. Nekem az a dolgom, hogy üljek az árnyékban, várjam, hogy valaki dob egy pénzdarábot vagy ad ételt. Máskor, hogy figyeljem, hogyan zúg a vihar, vagy ha megáll a városban a levegő, miként izzadok.

- Pápká ilyen foglalkozásról eddig nem beszélt nekem. Nem tudom...

- Hát ez nagyon ritka foglalkozás. Elszántság kell hozzá. Meg, tudod, ahhoz, hogy valaki erre adja a fejét, kell valami különleges adottság. Az azeriek egyszerre helyben lakók és egyszerre vándorlók. A családoknak készül ház, többnyire valamilyen elhagyott településen, azt hiszem, azért, mert így kevésbé lesznek szem előtt. A családfő meg járja a világot, tavasztól őszig legeltet, vagy, ha nincs tevéje, nincs birkája, akkor elmegy messzire, ahol dolgozhat. Olajkutaknál, városi építkezéseknél, országutak vagy gyárak és üzemek környékén keres alkalmat a megélhetéshez, a családját akkor keresi fel, ha viszi haza a pénzt, és majd akkor, ha öreg lesz. Már ha megéli az öregséget.

De az, hogy ez a férfi elhagyja a családját, úgy sejtem, nem ezekkel az egyszerűbb okokkal magyarázható. Nagyon más, mint az azeriek. Mókásan colos, kirí az azeriak tömegéből.

- Mert langaléta vagy, az tette?

- Hm. Nevezzük akkor ezt langalétaságnak. De inkább arról van szó, hogy nem áll meg a növekedésem. Amikor annyi voltam, mint te, teljesen normálisnak tűnt a testméretem. Tizenhét éves koromra száznyolcvan centire nőttem, akkor azt mondom magamnak, no Essad, ennél nem leszel aztán magasabb. Már akkor magasabb voltam a népem fiainál. Az azeri férfi sovány, szíjas, teherbíró, magas is, de a száznyolcvan centi nagyon magas. Mire húszévéssé válok, elérem a két métert. Elmehettem volna kosarasnak vagy röplabdásnak, ha vonzana a csoportos játék. De én egyedül szeretek lenni, nem tudok más terhére lenni.

- Essad, milyen magas vagy?

- Ma szerintem semmit sem nőttem. Vagy csupán annyit, ami mérhetetlen. Tény, hogy negyvenéves koromra kétszázharminc centi magas vagyok.

- Neked születésnapod van?

- Nem, nem. Az neked van! Egy napra elég egyetlen születésnap.

A beszélgetés akkor szakad meg, amikor Jerma lekiabál az ablakból, hogy végképpen besötétedett. Nem tudtam meg, hogy honnan értesül a születésem napjáról. Azt sem, hogy mi lesz majd, ha felnőtt az égig. S hogy miféle munka a munkakerülés. A társalgás pusztán arról szól, hogy néha elég egy kinyílt virág ahhoz, hogy megváltozzék a dolgok menete, s ennek kapcsán beszél Essad egy ausztrál teniszszőről.

- Ez a sportoló, nem melleleg világlklasszis, éppen versenyen vesz részt, ő a nagy esélyes. De amikor felmegy a pályára, a lelátón észrevesz, éppenséggel a második sorban, egy lányt, akiről aztán képtelen levenni a szemét.

- Na és?

- Nem tud a játékra koncentrálni.

- Na és?

- Az elvesztett szettek után a meglepett edzőjének azt mondja, hogy olyan szép az a lány, hogy azonnal feleségül veszi.

- Na és?

- Gyermek, gyermek! – sóhajtozik Essad – Nem érted? Ez az élet! Váratlan dolog történik velünk, olyasmi, ami minden tervünket felülírja.

- Elvette?

- Nem, dehogya. Bűdös volt a lehelete.

Jerma másodjára kiabál az emeletről. Valóban, csak arra az időre ugrok le, mondtam neki, amíg átadok a csövesünknek egy szeletet a tortából.

Essad így válik a barátommá. Az első felnőtt barátommá. És egészen addig az marad, míg el nem tűnik. Merthogy egy napon eltűnik. Mondják, eltűnni könnyű. Azon a napon találkozom vele utoljára, amikor a félnótás orosz lányt megtalálják a szeméthalomban. Pápká szerint Essaddal a védangyalunk elröppen, ideje lakóhelyet változtatnunk. Ugyan nem költözünk el, de attól a naptól kezdve pápká úgy hordja a pisztolyát, hogy bárki lássa, a kabátja alatt pisztolyt tart.

S Jerma kacarászva mondja, neki is meg kell tanulnia lőni.